

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen tulevaisuudessa

Toiminnanjohtaja

Riitta Särkelä

1.12.2010 Oulu

Esityksen ytimet

- ♡ Hyvinvointimallimme menestys, mutta vuotaa
- ♡ Sosiaali- ja terveysturvapalvelujen järjestäminen tulevaisuudessa STKL:n näkemyksiä

I

Hyvinvointimallimme menestys, mutta vuotaa

Hyvinvointierot kasvaneet

- ♥ Ihmisten kokonaishyvinvointi kohentunut 1997-
- ♥ väestöryhmien väliset ja sisäiset hyvinvointierot kasvaneet
- ♥ Vuonna 2010 Suomessa 700 000 köyhyysrajan alapuolella elävää, 151 000 lasta köyhydessä
- ♥ 10 000 lasta tippunut ulos koulujärjestelmästä
- ♥ Sosioekonomiset terveyserot erittäin suuret: esim.30 vuotta täyttäneiden kuolleisuus kasvaa tasaisesti tulojen pienentyessä

Hyvinvointierot kasvaneet ²

- ♡ Sosiaalibarometri 2010: heikoilla 20 vuoden ajan päihde- ja mielenterveysongelmista kärsivät ja pitkäaikaistyöttömät sekä ne, joilla ongelmat kasautuvat
- ♡ Palvelujärjestelmä suurissa vaikeuksissa näiden ihmisryhmien auttamisessa
- ♡ Vahvat oikeudet turvaavat suurten väestöryhmien palveluja
- ♡ Suurimmat erot kuntien välillä sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuudessa 12 vuoteen vs. yhdenvertaisuus PL
- ♡ Universaalien rinnalle kohdennettujen toimien tarve

Sosiaali- ja terveysturvapalveluissa käännös heikompaan

- ♥ Sosiaali- ja terveysturvapalvelut kyetään turvaamaan hyvin tai melko hyvin runsaassa 60%:ssa alueita
- ♥ Sosiaalipalvelujen turvaamisedellytykset heikentyvät v.2010 yli neljäsosalla ja perusterveydenhuollon kolmasosalla alueista
- ♥ Palvelujen vähentäminen on käynnistynyt, myös juustohöylä → riskinä edellisen laman virheiden toisto
- ♥ Samanaikaisesti taantuma on kasvattanut palvelutarpeita
- ♥ Riskinä uuden syrjäytyneiden ryhmän syntyminen; erityisesti nuoret ja jo aiemmin heikoimmassa asemassa olleet

(Lähde: Sosiaalibarometri 2010)

Sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestäminen tulevaisuudessa STKL:n näkemykset

✦ STKL Paras tuottanut hyvää ja huonoa

- ♡ Palvelujärjestelmä monimutkaistunut, sosiaalipalvelut pirstoutuneet, sote-yhteys puutteellinen, ihmisten tiedonpuute palveluista
- ♡ Nykyistä laajempien toiminta-alueiden ja väestöpohjien kannatus kasvaa, suuret alueet kyenneet turvaamaan palvelut paremmin
- ♡ Eri näkemyksiä tulevasta mallista (kunnat - muu taho, järjestämisvastuu, rahoitus)
- ♡ Terveysturvan huolto kannattaa vahvemmin maakunnallisia sosiaali- ja terveysturva-alueita, sosiaalijohto vahvoja peruskuntia tai sote-alueita
- ♡ Miten järjestöt asettuvat uuteen? (Lähde: Sosiaalibarometri 2010)

Verorahoitteisuus ja kuntien järjestämisvastuu

- ♥ Tulevissa linjauksissa STKL:n näkemyksen mukaan tulee olla lähtökohtana verorahoitteisuus ja kuntien järjestämisvastuu
- ♥ Vahvat peruskunnat tavoitteena
- ♥ Haja-asutusalueet maakunnallinen kunta? (ei siis maakuntamalli)
- ♥ Metropolialueen haasteet omansa

Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteys

- ♡ Sosiaali- ja terveydenhuolto muodostavat kokonaisuuden → toimintatapojen uudistaminen ja aito yhteys, kustannussäästöt
- ♡ Siitä tulee huolehtia
- ♡ Keskittymällä vain terveydenhuoltoon ja sen rahoitukseen kasvatetaan kustannuksia vrt. kv. tieto
- ♡ Terveyseroihin vaikutetaan sosiaalisen kautta
- ♡ Mitä on sosiaali- ja terveydenhuollon tehokkuus?
- ♡ Tietopohjan ja tutkimuksen vajeet

Oikeudet ja heikomprien suoja

- ♡ PL lähtökohdat; mikä niiden tulkinta, mihin on oikeus?
- ♡ Oikeudet ja sitten rahoitusratkaisut vai rahoitusratkaisut, joilla kavennetaan vaivihkaa oikeuksia?
- ♡ Valinnanvapauden harha: onko palveluja, mistä voit valita, mitkä resurssit valita
- ♡ Verorahoitteiset järjestelmät tasanneet hyvinvointieroja paremmin - tästä ei tule luopua
- ♡ Oikeudenmukaisuus ja yhdenvertaisuus

Asiakaslähtöisyys ohjaavaksi periaatteeksi

- ♡ Kuntalaisten ja asiakkaiden osallisuus puutteellista
- ♡ Palautejärjestelmät toimivat vajavaisesti (Sosiaalibarometri 2010)
- ♡ Asiakaslähtöisyydestä kaukana, lainsäädäntö hyvä
- ♡ Uudistuminen edellyttää katseen kääntämistä asiakkaaseen, palvelujen käyttäjään, kuntalaiseen järjestelmän sijaan → kulttuurin muutos
- ♡ luottamus ihmisten asiantuntemukseen ja kokemusasiantuntijuuteen ammatillisen rinnalla
- ♡ Ihmisten voimavarat käyttöön
- ♡ Ehyet palveluprosessit esim. palvelusuunnitelmat

Eri tahojen roolit ja vastuut

- ♡ Julkinen vastuu ohentunut, vastuuta ihmisille itselleen ja markkinat tulleet merkittäväksi toimijaksi
- ♡ Mikä on julkisen vastuu jatkossa? Vrt. PL 19§
- ♡ Sosiaali- ja terveydenhuollossa ei ole toimivia markkinoita → mitä päästetään markkinoille, missä tarvitaan suojaamista, mikä yritysten rooli jatkossa?
- ♡ Järjestöt tuottavat sosiaalipalveluista n.20 % ja terveyspalveluista 5%: mikä on järjestöjen toimintatila jatkossa?
- ♡ Onko yhteiskunnallisista yrityksistä apua?
- ♡ Ihmisten oma vastuu: Euroopan korkeimmat asiakasmaksut jo nyt, mitä oman vastuun lisääminen tarkoittaa?

Järjestöt korvaamattomia

- ♥ Järjestöt rakentavat paikallisyhteisöjä, kuulumista johonkin ja korvaamatonta tukea
- ♥ Sosiaali- ja terveysjärjestöissä toimii lähes miljoona ihmistä, vapaaehtois- ja vertaistoiminnassa 600 000, vapaaehtoisten työpanos vastaa 21 000 henkilötyövuotta
- ♥ Julkisen toiminta ja markkinat eivät pysty korvaamaan järjestöjä, riski uudet palveluaukot
- ♥ Kuntien ja järjestöjen yhteistyö laajaa ja järjestöjen ääni kuuluu kunnissa huonosti
- ♥ Yleishyödyllisen toiminnan ja elinkeinotoiminnan raja edelleen epäselvä
- ♥ **Tulevaisuudessa ei selvitä ilman järjestöjä ja yrityksiä; vastuunjako ja roolit selkiytettävä**

(lähde Järjestöbarometrit 2008 ja 2009)

Demokraattinen päätöksenteko ja ihmisten vaikuttamismahdollisuus

- ♥ Ihmisten vaikutusmahdollisuudet ja niiden puute yksi kriittinen kipukohta
- ♥ Sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisen ja tuottamisen tulee olla demokraattisessa ohjauksessa ja kontrollissa
- ♥ Onko harhaa, että tilaajan-tuottajan erottaminen tuottaa hyötyjä? Väestöpohja & tuottajien määrä, liitännäiskustannukset